

ความคาดหวังและแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Expectations and Guidelines for Social Studies Learning Management
at the Post-Graduate Level in the Social Studies Program,
Faculty of Education, Khon Kaen University

คุณากร สายลวดคำ (Kunakorn Sailuadkham)*

ณัฐพล มีแก้ว (Nattapon Meekaew)**

อังคณา ตุงคะสมิต (Angkana Tungkasamit)***

มณฑา ชุ่มสุคนธ์ (Montha Chumsukon)***

ศักดิ์สิทธิ์ หัสมินทร์ (Saksit Husmin)****

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ความคาดหวังและแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ (2) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย คณาจารย์ระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรสนับสนุนทางการศึกษา จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และ (2) การสนทนากลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า (1) ความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา คือ การพัฒนาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษาให้มียอดความรู้ที่ลุ่มลึกและมีทักษะที่หลากหลาย การมีคณาจารย์ผู้สอนที่มีความสามารถในเรื่องเทคนิคการสอนและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทั้ง 5

* อาจารย์ ดร., สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

Dr., Social Studies, Education Faculty, Khon Kaen University, Thailand

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

Assistant Professor Dr., Social Studies, Education Faculty, Khon Kaen University, Thailand

*** รองศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

Associate Professor Dr., Social Studies, Education Faculty, Khon Kaen University, Thailand

**** อาจารย์ ดร., กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายมัธยมศึกษา (มอดินแดง)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

Dr., Social studies, Religion and Culture Department, Demonstration School of Khon Kaen University, Secondary Level
(Mo Din Daeng), Education Faculty, Khon Kaen University, Thailand

สาระการเรียนรู้ การสนับสนุนด้านทุนการศึกษา และการเปิดสอนหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และเป็นประโยชน์ต่อหน้าที่การงาน และ (2) แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา คือ การเพิ่มทักษะ ความเป็นครูและทักษะความเป็นครูสังคมศึกษาสมัยใหม่ การวิเคราะห์ SWOT analysis ของหลักสูตร การต่อยอดเนื้อหาทางสังคมศึกษา และการเพิ่มเนื้อหาทางสังคมศึกษาที่ลุ่มลึกควบคู่กับการทำวิจัย

คำสำคัญ : ความคาดหวัง, แนวทางการจัดการเรียนรู้, สังคมศึกษา

Abstract

This research, titled "Expectations and Guidelines for Social Studies Learning Management at the Post-Graduate Level, Social Studies Program, Faculty of Education, Khon Kaen University," is a qualitative study. The objectives of the research are: (1) to examine the expectations for social studies learning management at the post-graduate level within the Social Studies Program, Faculty of Education, Khon Kaen University, and (2) to explore the guidelines for social studies learning management at the same level and program. The target group consisted of 20 participants, including higher education lecturers in social studies or related fields, social studies teachers, educational administrators, and educational support personnel. The research instruments were (1) structured interviews and (2) focus group discussions. The research findings revealed two main points: (1) The expectations for social studies learning management at the post-graduate level were centered on developing graduate students in the Social Studies Program with in-depth knowledge and diverse skills. The lecturers should be proficient in teaching techniques and have expertise in all five core areas of social studies. There should be support for scholarships, and the curriculum should be aligned with the needs of students and beneficial to their future careers. (2) The guidelines for social studies learning management included enhancing teacher competencies, particularly in modern social studies teaching, conducting a SWOT analysis of the curriculum, expanding social studies content, and integrating more in-depth social studies topics alongside research activities.

Keywords : Expectations, Guidelines for Learning Management, Social Studies

บทนำ

วิชาสังคมศึกษามีเนื้อหาสาระของวิชาที่จัดให้แก่ผู้เรียนครอบคลุมถึงวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ (1) ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม (2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม (3) เศรษฐศาสตร์ (4) ประวัติศาสตร์ และ (5) ภูมิศาสตร์ ซึ่งการจัดขอบข่ายของวิชาสังคมศึกษาไม่ว่าจะเป็น รูปแบบใดจะต้องมีลักษณะสำคัญร่วมกัน 2 ประการ คือ (1) มุ่งให้ความรู้แก่เยาวชนโดยการถ่ายทอดอบรม

มโนคติพื้นฐานทาง สังคม รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ในทางที่เป็นจริงและอธิบายได้ และ (2) มุ่งฝึกฝนเยาวชนให้เกิด ทักษะและค่านิยมโดยการถ่ายทอดอบรมทักษะและค่านิยมพื้นฐานทางสังคม รวมทั้ง การสร้างเจตคติที่ดีและถูกต้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์โลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้อง ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ ลงมือปฏิบัติและเกิดทักษะการเรียนรู้และพร้อม ที่จะเป็ผลเมืองของประเทศ ดังนั้น ผู้สอนจึงควรใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการ วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ออกแบบการเรียนรู้และจัดการ เรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อ ให้เหมาะสม ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย วิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำมาใช้ ในการพัฒนาผู้เรียน และปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ขณะเดียวกัน ผู้สอนควรส่งเสริมให้ ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาท โดยการให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมาย วางแผน รับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทาง แก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ลงมือปฏิบัติ สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ต่าง ๆ ทำงานหรือกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและผู้สอน รวมทั้งประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเอง อย่างต่อเนื่อง (กนก จันทรทอง, 2560) ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าบทบาทของผู้สอนในปัจจุบันมีความสำคัญเป็นอย่าง มากในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและคุณภาพที่เหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินชีวิตในระบอบ ประชาธิปไตยซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของวิชาสังคมศึกษา คือ ผู้เรียนเกิดความรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก และสามารถปรับตัวเป็นพลเมืองที่ดีของโลกได้

ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับบัณฑิตศึกษา จะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการเพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังและการเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับแนวคิดของ นฤดล คงทน (2560) ที่ได้กล่าวว่า หลักสูตรในระดับ บัณฑิตศึกษาจะต้องเป็นหลักสูตรที่ประกอบด้วยประสบการณ์ทางวิชาการเฉพาะด้านที่ลุ่มลึก เพื่อความเป็น นักวิชาการชั้นสูงในสาขาวิชานั้น ๆ ของผู้เรียน โดยมุ่งหวังให้ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้ สามารถสร้าง องค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเองจากการค้นคว้าวิจัย และสามารถนำองค์ความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา สังคมประเทศชาติ และสอดคล้องกับแนวคิดของ เกศินี ครุณาสวัสดิ์ (2558) ที่ได้กล่าวว่า การผลิตนิสิตครู สังคมศึกษาให้ได้ตามวัตถุประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยหลากหลายปัจจัย ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ ผู้สอน ในหลักสูตรหรือครูจะต้องมีคุณภาพ จึงจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่มีประสิทธิภาพได้

ทั้งนี้ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เรื่องการสอน สังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของ กนก จันทรทอง (2560) พบว่า การสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนาแนวคิดสำหรับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา โดยเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ และทักษะ ที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามหลัก 3R และ 7C เพราะเป็นสาระการเรียนรู้ที่เน้นการ อยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข การเป็นพลเมืองดี ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา การเห็น

คุณค่าของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความรักชาติ และภูมิใจในความเป็นไทย การศึกษางานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อความเป็นพลโลกของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 ของ เจษฎา สุทธิเลิศ (2563) พบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักสูตรในปัจจุบันยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก ซึ่งเกิดจากโครงสร้างและกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรในปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาทำให้ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาด้านการศึกษาอยู่ตลอดเวลา ครูจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของการศึกษาที่กำลังเป็นอยู่ และการศึกษางานวิจัยเรื่อง แรงจูงใจและความคาดหวังในการศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของนักศึกษามัธยมศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ของ สุนทร โคตรบรรเทา (2560) พบว่า (1) นักศึกษามีแรงจูงใจในการศึกษาปริญญาโท โดยรวมและเกือบทุกด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นนักศึกษามีตำแหน่งเป็นผู้บริหารมีแรงจูงใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการเดินทางอยู่ในระดับน้อย (2) นักศึกษามีความคาดหวังโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก (3) นักศึกษาที่มีสถานภาพต่างกันมีแรงจูงใจโดยรวมและในเกือบทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นนักศึกษามีเพศต่างกันมีแรงจูงใจด้านการเดินทางและค่าใช้จ่าย และที่มีอายุต่างกันด้านสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (4) นักศึกษาที่มีสถานภาพต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมและในเกือบทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักศึกษามีอายุต่างกันมีความคาดหวังโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านความรู้และการจบการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (5) นักศึกษามีแรงจูงใจและความคาดหวังสัมพันธ์กันในระดับสูงและสูงมาก

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความคาดหวังและแนวทางในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในปัจจุบันที่แตกต่างไปจากอดีตเป็นอย่างมาก สถาบันการศึกษาในทุกระดับจึงควรเตรียมพร้อมเพื่อพัฒนาหลักสูตรและผู้เรียนที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคม รวมถึงความคาดหวังของผู้เรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาที่จะได้นำองค์ความรู้ต่าง ๆ ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไป ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ความคาดหวังและแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อทราบถึงความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคม รวมถึงบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ ทั้งด้านเนื้อหาสาระ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านเจตคติที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

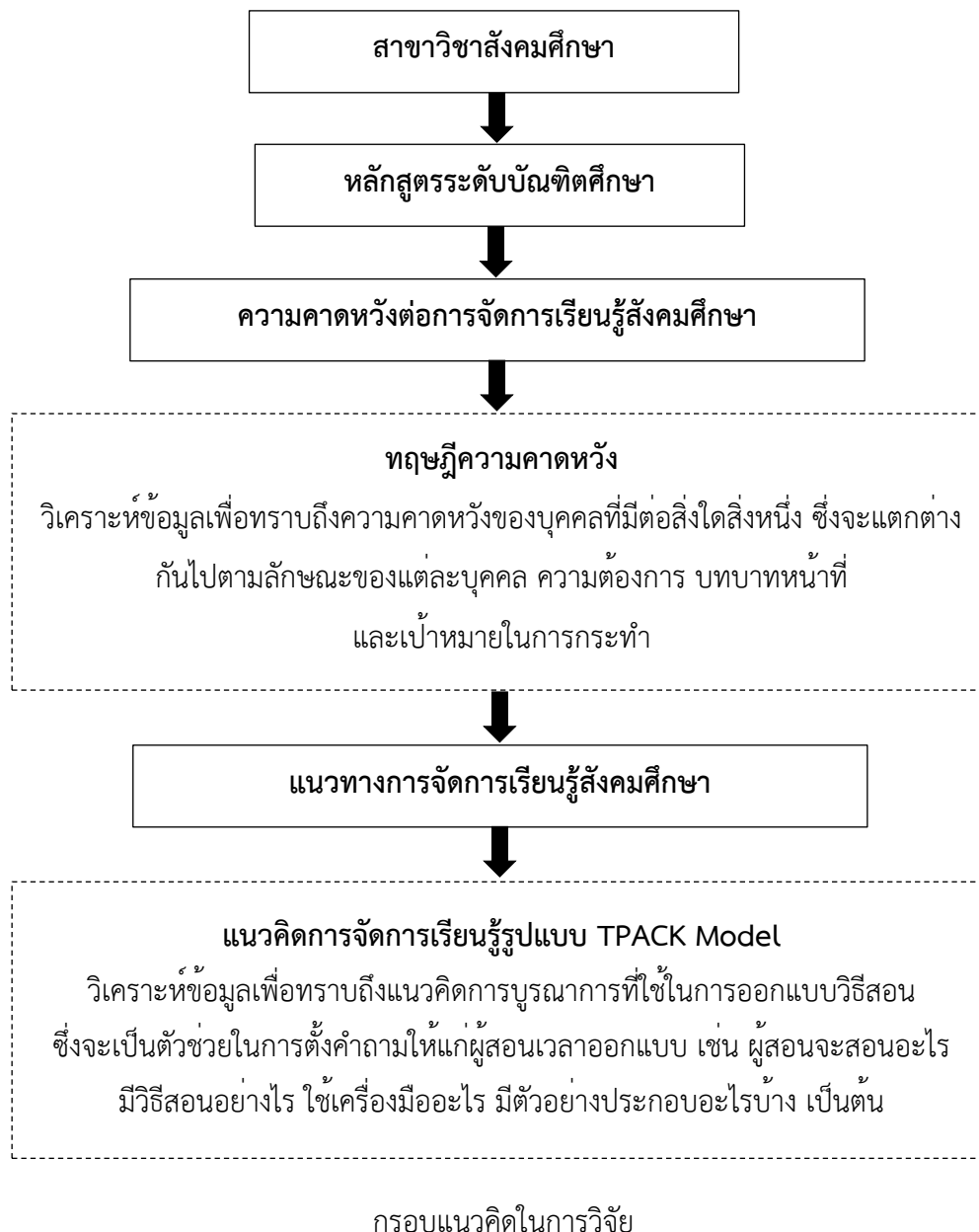
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย คณาจารย์ระดับอุดมศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรสนับสนุนทางการศึกษา จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และมีเกณฑ์ในการเลือก คือ ผู้ที่ทำงานหรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาสังคมศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์และสามารถให้ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาได้อย่างตรงประเด็น

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) คุณลักษณะของผู้ตอบ (2) ความพร้อมด้านการเรียนการสอน (3) การรับรู้ของผู้เรียน และ (4) ความคาดหวังต่อการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา และ (2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) ความจำเป็นของหลักสูตรสังคมศึกษาในปัจจุบัน (2) SWOT Analysis ของสาขาวิชาสังคมศึกษา (3) การพัฒนาหลักสูตร (4) การจัดการเรียนรู้ (5) การผลิตบุคลากร (6) คุณลักษณะของบัณฑิตศึกษา และ (7) คุณลักษณะของผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ (2) แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเก็บ รวบรวม เรียบเรียงข้อมูล จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอน ดังนี้ (1) ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (2) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการตั้งประเด็นคำถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย (3) จัดทำเครื่องมือและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และ (4) นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom เพื่อทราบถึงความคาดหวังของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของแต่ละบุคคล ความต้องการ บทบาทหน้าที่ และเป้าหมายในการกระทำ และแนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบ TPACK Model ของ Shulman เพื่อทราบถึงแนวคิดการบูรณาการที่ใช้ในการออกแบบวิธีสอน ซึ่งจะเป็นตัวช่วยในการตั้งคำถามให้แก่ผู้สอนเวลาออกแบบ เช่น ผู้สอนจะสอนอะไร มีวิธีสอนอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

มีตัวอย่างประกอบอะไรบ้าง เป็นต้น จากนั้น จึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัย

1. ความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1.1) ด้านบัณฑิต บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ควรมีความรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลุ่มลึก สามารถนำองค์ความรู้ไปบูรณาการกับเนื้อหาสาระอื่น ๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และนำมาสร้างเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาได้ นอกจากนี้ ผู้สอนจะต้องสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนเพื่อให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ตลอดเวลา รวมทั้งพัฒนาทักษะด้านการตั้งคำถาม พัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาทักษะด้านการทำวิจัยเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังที่กลุ่มเป้าหมายได้กล่าวว่า “คนที่จบสังคมศึกษา ควรรู้เนื้อหาแก่นสาระที่ต้องมีความลุ่มลึก รู้ลึก รู้จริง พร้อมทั้งจะสอนเด็ก พร้อมทั้งจะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา” (ผู้ให้สัมภาษณ์)

1.2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ควรมีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ให้มีองค์ความรู้ที่ลุ่มลึกและมีทักษะที่หลากหลายเพื่อนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการที่จะพัฒนาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ให้มีคุณลักษณะดังกล่าวจะต้องอาศัยคณาจารย์ที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสม เช่น มีการเปิดกว้างและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความสามารถในการเรื่องเทคนิคการสอน มีความพร้อมที่จะแนะนำแนวทางการสอน มีความใจกว้างทางวิชาการ คอยให้กำลังใจ สนับสนุนและส่งเสริมนักศึกษาในด้านที่ถนัด และสำคัญที่สุด คือ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทั้ง 5 สาระการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา เพื่อที่จะสามารถตอบข้อสงสัยในประเด็นต่าง ๆ ที่นักศึกษาสนใจ ดังที่กลุ่มเป้าหมายได้กล่าวว่า “ผู้สอนควรจะสอนได้ทั้ง 5 สาระ มีความรู้ เปิดกว้างในการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความสามารถในการเรื่องเทคนิคการสอน พร้อมแนะแนวให้กับนักศึกษาอยู่ตลอดเวลา” (ผู้ให้สัมภาษณ์)

1.3) ด้านทุนการศึกษา ควรมีการสนับสนุนด้านทุนการศึกษาหรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านทุนการศึกษา เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านทุนการศึกษาได้อย่างสะดวก และควรมีการทำ MOU กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือสัมพันธ์เพื่อให้การสนับสนุนด้านทุนการศึกษา เพราะทุนการศึกษาเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่กล้าตัดสินใจเรียนต่อในระดับบัณฑิตศึกษา เนื่องจากต้องใช้ทุนการศึกษาจำนวนมาก ดังที่กลุ่มเป้าหมายได้กล่าวว่า “ควรช่วยสนับสนุนในด้านการเข้าถึงข้อมูล ที่สามารถศึกษาค้นคว้าได้โดยสะดวก เข้าถึงง่าย อาจจะมีการทำ MOU กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสายอาชีพที่สามารถเป็นได้ เพราะปัจจัยด้านการเงินก็เป็นปัจจัยที่นักศึกษาปริญญาโทไม่มีทุนพอที่จะเรียน ในการเรียนเฉพาะทางให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์)

1.4) ด้านการประเมินวิทยฐานะ หากมีการเปิดสอนหลักสูตรสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา ที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและเป็นประโยชน์ต่อหน้าที่การงาน ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสนใจ ที่จะศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษามากยิ่งขึ้น เนื่องจากคาดหวังว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะสามารถนำวุฒิการศึกษาไปประเมินวิทยฐานะเพื่อลดระยะเวลาในการประเมิน และเพื่อเพิ่มพูนความรู้เฉพาะทางของตนเองให้มากยิ่งขึ้น ดังที่กลุ่มเป้าหมายได้กล่าวว่า “หากเรียนในสิ่งที่ตรงสาขา สำหรับข้าราชการครูจะเป็นสิ่งที่ง่ายสำหรับการประเมินวิทยฐานะ เพื่อให้ได้ลดระยะเวลาในการประเมินลง ซึ่งถือว่าเป็นจุดประสงค์หนึ่งของหลายคนที่ยอยากเรียนต่อใน ป.โท หรือ ป.เอก” (ผู้ให้สัมภาษณ์)

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีเนื้อหาจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกันกลับพบว่า ผู้เรียนยังไม่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา จึงควรมีรูปแบบหรือวิธีการสอนที่มีความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกมีความสุขในการเรียน ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

2.1) การเพิ่มทักษะความเป็นครูหรือจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพมากยิ่งขึ้น เช่น การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู โดยการนำหลักสูตรเรื่องจิตวิญญาณวิชาชีพครู

9 ข้อ พ.ศ. 2539 สอดแทรกในการเขียนหลักสูตร และการเพิ่มทักษะความเป็นครูสังคมศึกษาสมัยใหม่ โดยการปลูกฝังให้บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา มีความเป็นครูสมัยใหม่ที่มีการนำนวัตกรรมการสอนมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น ดังที่กลุ่มเป้าหมายได้กล่าวว่า “รายวิชาสังคมยังมีความจำเป็นอย่างมาก สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก็ควรมีบุคลากรที่มีองค์ความรู้ที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้ สังคมรูปแบบใหม่ก็ต้องอาศัยบัณฑิตที่มีความแปลกใหม่ เปลี่ยนแปลงไปด้วย และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองตลอดเวลา” (ผู้ให้สัมภาษณ์)

2.2) การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) เพื่อทราบแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมของหลักสูตร เนื่องจากพบว่ากรอบหลักสูตรทางสังคมศึกษายังมีจุดอ่อนในเรื่องของการนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และไม่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปบูรณาการหรือปรับใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงดูตนเองได้เท่ากับสายวิทยาศาสตร์ ดังที่กลุ่มเป้าหมายได้กล่าวว่า “การเรียนในปัจจุบันไม่สามารถเรียนศาสตร์เดียวได้แล้ว การแสวงหาความรู้ของคนที่เรียนสายสังคมยังได้เปรียบคนที่เรียนสายวิทยาศาสตร์ เพราะสามารถหาได้ทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งสามารถเขียนพรรณนาอธิบายได้อย่างเข้าใจ ซึ่งจะกลายเป็นจุดเด่นของสังคมศึกษา แต่ข้อเสียของสังคมศึกษาหรือจุดอ่อน ความรู้ที่ได้เรียนมาไม่สามารถใช้ได้จริงทั้งหมด และไม่สามารถนำไปประกอบเพื่อหาเงินเลี้ยงชีพได้เท่าสายวิทยาศาสตร์” (ผู้ให้สัมภาษณ์)

2.3) การจัดการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา ควรเป็นการต่อยอดเนื้อหา โดยการเจาะลึกในด้านการสอนสังคมศึกษา หรือเนื้อหาทางสังคมศึกษาคบคลุมทั้ง 5 สารการเรียนรู้ พร้อมวิเคราะห์ว่าแต่ละสารการเรียนรู้มีความจำเป็นต่อการใช้ชีวิตในปัจจุบันอย่างไรและมากน้อยเพียงใด โดยเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ทางสังคมศึกษาควรจะเน้นทุกสารการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม เพื่อให้บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในทุกสารการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา โดยอาจแบ่งสัดส่วนการเรียนรู้ออกเป็นทฤษฎี 40% และปฏิบัติ 60% กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้ทฤษฎีเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งจะต้องมีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่แท้จริงและคุณภาพของผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ในสารศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ควรจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาสาทุกศาสนา โดยไม่เน้นเพียงศาสนาใดศาสนาหนึ่ง หรือสามารถเลือกได้ว่าสนใจจะเรียนเกี่ยวกับศาสนาใดในเชิงลึก นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ ระดับบัณฑิตศึกษา จะต้องมีความแตกต่างจากระดับปริญญาตรี โดยผ่านการใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ดังที่กลุ่มเป้าหมายได้กล่าวว่า “การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดความสมดุลของรายวิชาให้มีน้ำหนักใกล้เคียงกัน ควรเพิ่มกระบวนการและเทคนิคที่แตกต่าง ในด้านการสอนจากระดับปริญญาตรีให้นักศึกษาสามารถสอนผู้เรียนให้เกิดความสนใจได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์)

2.4) การออกแบบหลักสูตรทางสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา โดยการเพิ่มเนื้อหาที่ลุ่มลึกในแต่ละสารการเรียนรู้ทางสังคมศึกษาควบคู่กับการทำวิจัย เพื่อให้บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ได้ฝึกฝนทักษะทางด้านการสืบค้น ทักษะทางด้านการสังเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้สามารถมองภาพรวมในตัวเนื้อหา เชื่อมโยงเนื้อหา และนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ ควรวิเคราะห์ว่าจุดประสงค์สำคัญของการจัดตั้งหลักสูตรคืออะไร หากมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา

เพื่อไปประกอบวิชาชีพครู หรือบุคลากรทางการศึกษา ควรเปิดหลักสูตรที่มุ่งผลิตครูหรือบุคลากรทางการศึกษาโดยเฉพาะ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้ แต่หากมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา เพื่อไปประกอบวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่ใช่วิชาชีพครู หรือบุคลากรทางการศึกษา ควรจะต้องมีคณาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในศาสตร์นั้น ๆ เป็นที่ปรึกษาหรือคอยดูแลหลักสูตร เพื่อเพิ่มเทคนิค วิธีการ กระบวนการ ให้สามารถนำไปปรับใช้ในการประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ได้ ดังที่กลุ่มเป้าหมายได้กล่าวว่า “การพัฒนาหลักสูตรทางสาขาวิชาสังคมศึกษาควรเพิ่มเนื้อหาให้ลึกขึ้น แต่ก็ยังต้องคงความเป็นครูให้คงอยู่ ไม่ได้เน้นเพียงเนื้อหาทางด้านสังคม แต่หากจะผลิตเพื่อไปทำงานในสาขาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สังคมศึกษาโดยตรง หรือไม่ใช่ผลิตเพื่อไปเป็นครูโดยตรง ทางสาขาจะต้องมีอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ๆ มาเป็นที่ปรึกษาหรือคอยดูแลหลักสูตร” (ผู้ให้สัมภาษณ์)

สรุปผลการวิจัย

1. ความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ควรมีความรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลุ่มลึก สามารถนำองค์ความรู้ไปบูรณาการกับเนื้อหาสาระอื่น ๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และนำมาสร้างเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาได้ นอกจากนี้ จะต้องพัฒนาทักษะด้านการตั้งคำถาม พัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาทักษะด้านการทำวิจัยเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงควรมีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ให้มีองค์ความรู้ที่ลุ่มลึกและมีทักษะที่หลากหลายเพื่อนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ และพบว่า คณาจารย์ผู้สอนบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ควรมีการเปิดกว้างและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความสามารถในการเรื่องเทคนิคการสอน มีความพร้อมที่จะแนะนำแนวทางการสอน มีความใจกว้างทางวิชาการ คอยให้กำลังใจ สนับสนุนและส่งเสริมนักศึกษาในด้านที่ถนัด และสำคัญที่สุด คือ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทั้ง 5 สาระการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา เพื่อที่จะสามารถตอบข้อสงสัยในประเด็นต่าง ๆ ที่นักศึกษาสนใจ นอกจากนี้ หากมีการสนับสนุนด้านทุนการศึกษาหรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านทุนการศึกษา รวมทั้ง หากมีการเปิดสอนหลักสูตรสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา ที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและเป็นประโยชน์ต่อหน้าที่ยการทำงาน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษามากยิ่งขึ้น เนื่องจากคาดหวังว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะสามารถนำวุฒิการศึกษาไปประเมินวิทยฐานะเพื่อลดระยะเวลาในการประเมิน และเพิ่มพูนความรู้เฉพาะทางของตนเองให้มากยิ่งขึ้น

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า ควรมีการเพิ่มทักษะความเป็นครูหรือจิตวิญญาณความเป็นครูเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพมากยิ่งขึ้น และการเพิ่มทักษะความเป็นครูสังคมศึกษาสมัยใหม่ โดยการปลูกฝังให้บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา มีความเป็นครูสมัยใหม่ที่มีการนำนวัตกรรมการสอนที่หลากหลายมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น และพบว่า ควรมีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) เพื่อทราบแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมของหลักสูตร รวมทั้งการต่อยอดเนื้อหา

โดยการเจาะลึกในด้านการสอนสังคมศึกษา หรือเนื้อหาทางสังคมศึกษาครอบคลุมทั้ง 5 สารการเรียนรู้ เพื่อให้บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในทุกสาระการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา โดยอาจแบ่งสัดส่วนการเรียนรู้ออกเป็นทฤษฎี 40% และปฏิบัติ 60% และการเพิ่มเนื้อหาที่ลุ่มลึกในแต่ละสาระการเรียนรู้ทางสังคมศึกษาควบคู่กับการทำวิจัย เพื่อให้บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ได้ฝึกฝนทักษะทางด้านการสืบค้น ทักษะทางด้านการสังเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้สามารถมองภาพรวมในตัวเนื้อหา เชื่อมโยงเนื้อหา และนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ควรมีความรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลุ่มลึก สามารถนำองค์ความรู้ไปบูรณาการกับเนื้อหาสาระอื่น ๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และนำมาสร้างเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาได้ นอกจากนี้ บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา จะต้องพัฒนาทักษะด้านการตั้งคำถาม พัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาทักษะด้านการทำวิจัยเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ควรมีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ให้มีองค์ความรู้ที่ลุ่มลึกและมีทักษะที่หลากหลายเพื่อนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤตล คงทน (2560) เรื่อง ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนระดับปริญญาโท กลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่พบว่า ความคาดหวังของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนการสอนในระดับปริญญาโทส่วนใหญ่จะประกอบด้วยความคาดหวังเกี่ยวกับวิชาทฤษฎี วิชาประยุกต์ และวิชาวิจัย และพบว่า คณาจารย์ผู้สอนบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ควรมีการเปิดกว้างและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีความสามารถในเรื่องเทคนิคการสอน มีความพร้อมที่จะแนะนำแนวทางการสอน มีความใจกว้างทางวิชาการ คอยให้กำลังใจสนับสนุนและส่งเสริมนักศึกษาในด้านที่ถนัด และสำคัญที่สุด คือ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทั้ง 5 สารการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา เพื่อที่จะสามารถตอบข้อสงสัยในประเด็นต่าง ๆ ที่นักศึกษาสนใจ นอกจากนี้ หากมีการสนับสนุนด้านทุนการศึกษาหรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านทุนการศึกษา รวมทั้ง หากมีการเปิดสอนหลักสูตรสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา ที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษามากยิ่งขึ้น เนื่องจากคาดหวังว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะสามารถนำวุฒิการศึกษาไปประเมินวิทยฐานะเพื่อลดระยะเวลาในการประเมิน และเพิ่มพูนความรู้เฉพาะทางของตนเองให้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสาร ศรีพงษ์เพ็ด (2565) เรื่อง ความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในสาขาที่สนใจ ซึ่งสาขาสังคมศึกษาเป็นที่นิยมสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา เนื่องจากเป็นศาสตร์บูรณาการที่เน้นหลักการประยุกต์ทฤษฎี เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

รวมถึงความต้องการในการพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในด้านความรู้ และด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คือ การพัฒนาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษาให้มียุทธศาสตร์ที่ ลุ่มลึกและมีทักษะที่หลากหลาย การมีคณาจารย์ผู้สอนที่มีความสามารถในเรื่องเทคนิคการสอนและมีความ เชี่ยวชาญเฉพาะทั้ง 5 สารระการการเรียนรู้ การสนับสนุนด้านทุนการศึกษา และการเปิดสอนหลักสูตรที่ตรงกับ ความต้องการของผู้เรียนและเป็นประโยชน์ต่อหน้าที่การงาน โดยความคาดหวังของบุคคลที่มีต่อการจัด การเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของแต่ละบุคคล ความต้องการ บทบาทหน้าที่ และเป้าหมายในการกระทำ ดังนั้น หากสามารถที่จะดำเนินการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้สอดคล้องต่อความ คาดหวังของกลุ่มเป้าหมายได้ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ของ Vroom ที่ได้กล่าวว่า บุคคลจะประเมินความเป็นไปได้ของผลลัพธ์ที่จะเกิดจากความปรารถนาหรือการกระทำของตน โดยมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง เช่น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเหมาะสมกับบทบาทหรือไม่ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เป็นที่พึงพอใจหรือไม่ หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมีโอกาสเป็นไปได้อาจหรือไม่ (Vroom, 1964, อ้างถึงใน วลัยพร กาญจนการุณ และธีรัช ปัญญา, 2560)

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า ควรมีการเพิ่มทักษะความเป็นครูหรือจิตวิญญาณความเป็น ครูเพื่อพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพมากยิ่งขึ้น และการเพิ่มทักษะความเป็นครูสังคมศึกษาสมัยใหม่ โดยการ ปลุกฝังให้บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา มีความเป็นครูสมัยใหม่ที่มีการนำนวัตกรรมการสอนที่ หลากหลายมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทางวิชาชีพใน ศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการสร้างครูให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเชิงบูรณาการ การใช้เครื่องมือสู่การปฏิบัติ ในชั้นเรียน และสร้างครูให้มีความสามารถในการวิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสม รวมถึง สามารถสร้างความสมบูรณ์แบบในมิติของการสอน ด้วยเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ กนก จันทร์ทอง (2560) เรื่อง การสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่พบว่า ครูต้องปรับมาเป็น ต้นแบบในการออกแบบกิจกรรมการสอนให้มีความแปลกใหม่ และน่าสนใจ เพื่อให้ให้นักเรียนมองเห็นลักษณะ ของผู้มีความคิดสร้างสรรค์ และลักษณะของผลิตผลที่แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาทั้งความรู้ในเนื้อหาวิชาและทักษะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทจริงและสามารถ นำไปใช้ในชีวิตจริง และพบว่า ควรมีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) เพื่อทราบแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมของหลักสูตร รวมทั้งการต่อยอดเนื้อหา โดยการเจาะลึกใน ด้านการสอนสังคมศึกษา หรือเนื้อหาทางสังคมศึกษาครอบคลุมทั้ง 5 สารระการการเรียนรู้ เพื่อให้บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในทุกสารการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา โดยอาจแบ่งสัดส่วนการ เรียนรู้ออกเป็นทฤษฎี 40% และปฏิบัติ 60% และการเพิ่มเนื้อหาที่ลุ่มลึกในแต่ละสารการเรียนรู้ทางสังคม ศึกษาควบคู่กับการทำวิจัย เพื่อให้บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา ได้ฝึกฝนทักษะทางการสืบค้น

ทักษะทางด้านการสังเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้สามารถมองภาพรวมในตัวเนื้อหา เชื่อมโยงเนื้อหา และนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับระบบสนับสนุนการศึกษาของศตวรรษที่ 21 ในด้านมาตรฐานในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะ ความรู้ และความเชี่ยวชาญที่เกิดกับผู้เรียน เน้นสร้างความรู้ความเข้าใจในการเรียนในเชิงสหวิทยาการ และเน้นการสร้างความรู้และเข้าใจในเชิงลึกมากกว่าการสร้างความรู้แบบผิวเผินโดยมีการออกแบบสัดส่วนในการสอนที่มีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปออกแบบกิจกรรมในชั้นเรียนได้อย่างน่าสนใจ รวมทั้งการพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นครูมืออาชีพได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจตษฎา สุทธิเลิศ (2563) เรื่อง การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อความเป็นพลโลกของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 3 ที่พบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อความเป็นพลโลกของนักเรียน ประกอบไปด้วย ด้านการจัดทำแผนการจัดการการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการใช้กิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ดังนั้น แนวทางที่สำคัญในการออกแบบหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา คือ การพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสอน โดยให้นักศึกษาได้ทั้งความรู้ เทคนิค และแนวทางในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงมีความสามารถ มีทักษะการใช้ชีวิต และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา คือ การเพิ่มทักษะความเป็นครูและทักษะความเป็นครูสังคมศึกษาสมัยใหม่ การวิเคราะห์ SWOT analysis ของหลักสูตร การต่อยอดเนื้อหาทางสังคมศึกษา และการเพิ่มเนื้อหาทางสังคมศึกษาที่ลุ่มลึกควบคู่กับการทำวิจัย โดยแนวทางดังกล่าวจะเป็นแนวทางสำคัญในการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคม รวมถึงบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ ทั้งด้านเนื้อหาสาระ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านเจตคติที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบ TPACK Model ของ Shulman ที่ได้กล่าวว่า รูปแบบการสอนที่บูรณาการความรู้ทั้ง 3 ด้านมาผนวกเข้าด้วยกัน ได้แก่ (1) ความรู้เรื่องเนื้อหา (Content: CK) (2) ความรู้เรื่องวิธีสอน (Pedagogy: PK) (3) ความรู้เรื่องเทคโนโลยี (Technology: TK) เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยเลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหา จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้ (Shulman, 1986, อ้างถึงใน วิไลลักษณ์ แซ่โล้ว, 2565)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปออกแบบหลักสูตรที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคม รวมทั้งความคาดหวังของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้สามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ ทั้งด้านเนื้อหาสาระ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านเจตคติที่เหมาะสม
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังและแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาหลักสูตร เช่น การวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามความคาดหวังของผู้เรียน เป็นต้น หรือการวิจัยเกี่ยวกับเทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการจัดการเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบัน เช่น การวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้
สังคมศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตามความคาดหวังของผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นต้น

References

- Jetsada, S. (2020). The Promotion Learning Management of Social Studies for the Word Citizen In Secondary Schools Under the Secondary Educational Service Area Office 3. Master of Education Department of Education Management College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- Kanok, C. (2017). Teaching of Social Studies in the 21st Century. Journal of Information and Learning, Prince of Songkla University. 28(2), 227-241. (in Thai)
- Kasinee, K. (2015). A Study of Characteristics of Social Studies Lecturers Based on The Demand of Master's Degree Students. Journal of Education, Silpakorn University. 12(1), 164-172. (in Thai)
- Ministry of Education. (2008). Basic education core curriculum: B.E. 2551 (A.D. 2008). Bangkok: Kurusapa Ladprao Publishing. (in Thai)
- Narudol, K. (2017). Students' satisfaction towards teaching methods at Master's Degree level in the fields of Humanities and Social Sciences : a study at Mahidol University. Mahidol R2R e-Journal. 4(1), 192-210. (in Thai)
- Prasarn, S., Parin, R., Thipsuda, P., Attaya, M., Kesinee, S., Khachasin, S., and Pariyet, P. (2022). Require Further Study for Master of Education Program in Social Studies, Roi-Et Rajabhat University. [Online]. Retrieved November 14, 2024, from <https://gs2.nsrui.ac.th/gnru2022/proceeding/group1/28-Thipsuda-Preedaphan>.(in Thai)
- Sunthon, K. (2017). Motivation and Expectancy on Studying the Master of Education Program in Educational Administration of Graduate Students, Nakhon Ratchasima College. Journal of Nakhon Ratchasima College. 11(3), 181-192. (in Thai)
- Walaiporn, K. and Teerat, P. (2017). Success of Students Learning Japanese, Their Expectations, and Their Parents' Expectations of Their Learning at the Secondary School Level in Muang District, Chiang Mai, Thailand. jsn Journal. 8(2), 58-76. (in Thai)
- Wilailak, S. (2022). The Development of TPACK Model Online Instruction to Promote Team Work for Undergraduate Students. Master of Educational Technology and Communications, Naresuan University. (in Thai)
- .